

DOI: 10.32347/2076-815x.2023.82.220-231

УДК 332.146

к.т.н., доцент **Мамедов А.М.**,  
a.mamedov@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0003-4703-2694,  
к.т.н., доцент **Денисенко Н.О.**,  
denysenko.no@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0001-5490-2972,  
Київський національний університет будівництва та архітектури

## ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ТА ПРОБЛЕМИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ

*Висвітлюються актуальні питання і проблеми економічного відновлення в постконфліктний період. Узагальнено поняття «повоєнне відновлення», структуровано причини та наслідки збройних конфліктів.*

*Особлива увага приділена вивченню макроекономічної нестабільності на основі аналізу ключових проблем, що виникли на території країни внаслідок війни. Досліджено вплив війни на економічні показники, а саме: зміна ВВП, рівень інфляції, рівень безробіття, індекс споживчих цін.*

*Ключові слова: повоєнне відновлення; постконфліктна реконструкція; постконфліктна економіка; причини конфліктів; наслідки конфліктів.*

**Постановка проблеми.** Економічні та політичні наслідки збройного конфлікту величезні. Насамперед, це руйнування інфраструктури, втрата зайнятості та доходів, триваюча правова та навіть фізична незахищеність. Війна призводить до значних структурних зрушень в економіці в бік збільшення неформальних трудових відносин, зниження бюджетних надходжень, зростання витрат і розширення діяльності оборонного комплексу.

Економічне відновлення повинно трансформувати ці негативні наслідки таким чином, щоб не тільки повернути економіку на шлях розвитку, але й зменшити ризик повернення конфлікту. Економічне відновлення важливо саме тому, що воно є критично необхідним для уникнення повторного насильства.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблеми постконфліктного відновлення економіки розглядалися в працях багатьох закордонних дослідників, присвячених пошуку ефективних інструментів подолання економічних наслідків збройних конфліктів та розбудові миру, зокрема П. Кольєра, А. Хоффлера, Дж. Мендельсон-Форман, Н. Самбаніс, М. Хамфриса, П. Ричардса, Дж. Мірніка, Б. Ласіна, Н. Гледича, Е. Ньюмана, Н. Стейнса та багатьох інших [4,6-12]. Обґрунтуванню теоретико-методологічних положень та формуванню практичних рекомендацій щодо розвитку фінансового потенціалу

держави в системі постконфліктного відновлення присвячена монографія українського вченого Полчанова А.Ю. [20].

У той же час питання постконфліктного відновлення економіки територій та проблеми повоєнного розвитку лише нещодавно почали привертати увагу вітчизняних вчених, потребують розширення та уточнення.

**Метою публікації** є розвиток теоретичних основ та узагальнення основних проблемних питань повоєнного відновлення економіки територій.

**Основна частина.** Питання відновлення можна розглядати з декількох кутів. По-перше, який є місцевий потенціал для відновлення і як саме місцеві громади можуть відновити своє життя після закінчення конфлікту. Саме місцевий рівень відповідає багатьом викликам і враховує особливості і потреби конкретних територій.

По-друге, це макроекономічний рівень, оскільки після закінчення війни макроекономічні проблеми посиляться (висока інфляція, бюджетний дефіцит, високий рівень зовнішніх і внутрішніх боргів, низькі внутрішні доходи).

По-третє, підвищення ефективності саме державного регулювання та управління. Це передбачає впровадження дієвого державного контролю над державними фінансами і відтворення професійного і ефективного державного управління.

Кожне постконфліктне відновлення унікальне. Хоча і є деякі загальні тенденції і спільні характеристики постконфліктних економік, але ситуація в різних країнах відрізняється тривалістю, масштабом, інтенсивністю конфлікту, рівнем доконфліктного розвитку, запасом економічних активів і людського капіталу для економічного відновлення. Тому політика відновлення повинна бути розроблена та адаптована до кожного випадку та обставин.

Ключовими завданнями постконфліктного відновлення повинні стати: безпека суспільства; відновлення інфраструктури (в першу чергу, водозабезпечення, електроенергія, опалення, транспорт, житло); продовольча безпека; охорона здоров'я, освіта та соціальне забезпечення (що передбачає доступ до базових медичних послуг, надання якісних освітніх послуг); макроекономічна стабілізація (укріплення національної валюти, зниження рівня інфляції та боргового бюджетного навантаження, відновлення фінансових інститутів, підтримка малого бізнесу)

Як свідчить історичний досвід, постраждалі країни залишаються вразливими до повторення конфлікту. Тому постконфліктне відновлення повинно бути гнучким, щоб зменшити ризик повернення до насильства. Для цього потрібне розуміння причин виникнення конфлікту та його наслідків [21].

Причини конфліктів поділяються на:

- військові (різний військовий потенціал сторін конфлікту, поява нових видів зброї або ведення бойових дій);
- політичні (політична криза, прагнення переглянути умови миру);
- економічні (горизонтальна нерівність розвитку регіонів, прагнення отримати контроль над ресурсами та територією);
- соціальні (значна диференціація населення за рівнем доходу, національні чи релігійні розбіжності).

В свою чергу, наслідки конфліктів поділяються на:

- військові (створення нових військових союзів);
- політичні (поява нових політичних інститутів, партій);
- економічні (руйнування інфраструктури; зростання інфляції, бюджетного дефіциту, державного боргу; відтік капіталу, скорочення зовнішньої торгівлі, поява нових бізнес еліт);
- соціальні (погіршення рівня життя, зменшення соціальних послуг, міграція населення, зростання криміногенності).

Руйнування інфраструктури, такої як мости та дороги, часто є одним із найбільш помітних аспектів збитків, що завдані збройним конфліктом. Як правило, економічно важливі фізичні об'єкти стають прямими цілями агресора. Втрата фізичного капіталу може дуже суттєвою обмежити економічні можливості відновлення в постконфліктний період.

За даними Київської школи економіки (KSE) станом на грудень 2022 року загальна сума прямих задокументованих збитків, завдана інфраструктурі України, оцінюється у 137,8 млрд дол (збитки розраховано за вартістю заміщення, тобто це сукупність витрат у поточних ринкових цінах на створення нового об'єкту, який має еквівалентну з оцінюваним об'єктом корисність).

Збитки від руйнувань житлового фонду оцінюються у 54 млрд дол, пошкоджено або зруйновано 149,3 тис житлових будинків (131,4 тис приватних будинків, 17,5 тис - багатоквартирних та 280 гуртожитків). Збитки інфраструктурі - 35,6 млрд дол, загальна сума прямих збитків підприємств, оцінюється в 13 млрд дол (при цьому загальні непрямі втрати 33,1 млрд дол, а необхідна сума для відновлення підприємств — 24,9 млрд дол) [18].

Збройні конфлікти також зазвичай призводять до скорочення людського капіталу країни. За результатами досліджень частка фактичних смертей у боях коливалася від 2% до 29% від загальної кількості смертей у збройних конфліктах [9]. Інші втрати – це непрямі втрати цивільних через голод, хвороби і нестачу медичних послуг.

Ще одним напрямком втрати людського капіталу є міграції, частіше внутрішні. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, загальна кількість біженців становила 32,9 мільйона на кінець 2006 року [11,14].

В Україні крім прямих збитків і руйнувань інфраструктури значно зросли видатки на сферу соціального захисту. Це пов'язано, в першу чергу, зі зростанням рівня безробіття (майже до 28%), збільшенням кількості внутрішньо-переміщених осіб (до 5,9 млн осіб на кінець 2022 року) та інших соціальних викликів [18]. За оцінками експертів KSE та Світового банку, видатки з держбюджету для покриття потреби на соціальні виплати громадянам, які додатково потребують соціальної підтримки, складають 6,4 млрд дол. Потреби у відновленні соціальної сфери, медицини і освіти оцінюються на рівні 44,9 млрд дол, з яких 0,2 млрд дол – сума прямих збитків закладів соціальної сфери, 8,8 млрд дол — збитки закладів освіти, 1,8 млрд дол – збитки закладів охорони здоров'я.

Як бачимо, воєнний конфлікт має руйнівні економічні наслідки. На рис.1 представлено динаміку макроекономічних показників за 2010-2020 рр. та прогноз НБУ на 2023 рік.

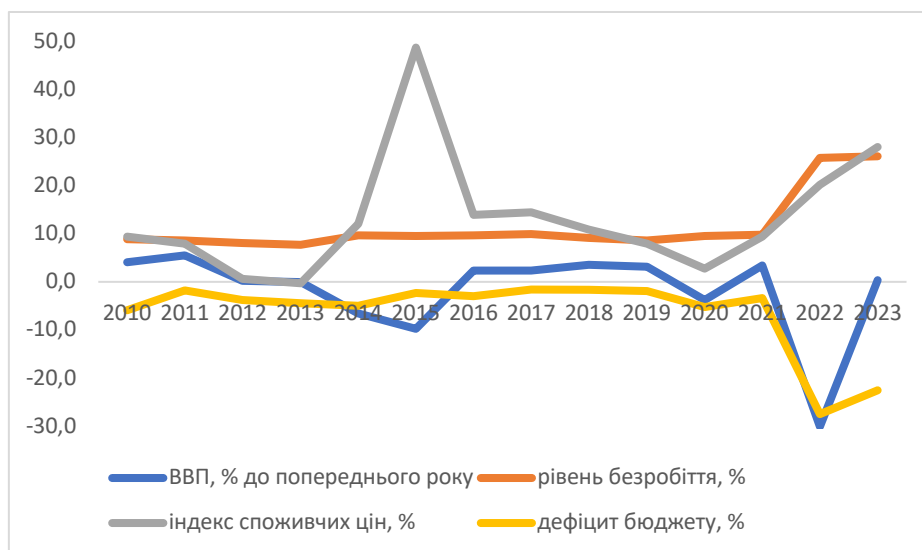


Рис. 1. Показники розвитку економіки України у 2010-2023\* рр. (Примітка: показники за 2014-2022 рр. подано без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та з 2014 року – також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, 2023 р. – прогноз НБУ (Складено на основі даних Державної служби статистики України. <https://ukrstat.gov.ua/>))

За підсумками 2022 року споживчі ціни зросли на 26,6%. Водночас упродовж останніх місяців спостерігається стабілізація інфляційного тиску, цьому сприяли деокупація територій, розширення пропозиції продуктів харчування та слабший споживчий попит в період війни [19]. Водночас ціновий тиск залишається значним через руйнування підприємств та інфраструктури, порушення ланцюгів виробництва та постачання, енергетичного терору.

Що стосується фінансування дефіциту бюджету, у 2022 році Україна отримала понад 32 млрд дол міжнародної допомоги, в тому числі 14 млрд дол

грантів. Завдяки цьому профінансовано більшу частину дефіциту бюджету, а також збільшено міжнародні резерви до 28,5 млрд дол. Це забезпечує стійкість валютного ринку.

Завдяки грошово-кредитній політиці НБУ прогнозується можливість уникнути емісійного фінансування бюджетного дефіциту у 2023 році та підтримати міжнародні резерви на достатньому рівні [16,17,19].

Для опису заходів, спрямованих на подолання соціально-економічних наслідків збройного конфлікту, використовують декілька понять: «відновлення» (recovery), «реконструкція» (reconstruction), «реабілітація» (rehabilitation).

Постконфліктне (повоєнне) відновлення найчастіше розглядається як «досягнення соціально-економічного добробуту, включаючи продовольчу безпеку, охорону здоров'я, житло, освітні системи та мережі соціального захисту для всіх громадян і економічну стратегію, що розрахована на забезпечення відновлення фізичної інфраструктури, створення робочих місць, відкриті ринки, правові та регуляторні реформи, що створюють основи для міжнародної торгівлі та інвестицій, а також створення прозорої діяльності банківського та фінансового сектору в цілому» [10].

Світовий банк розглядає поняття постконфліктної реконструкції, яку визначає як «відбудову соціально-економічної системи суспільства та відтворення сприятливих умов для функціонування в мирний час, що включає верховенство права як важливу складову» [15].

Програма розвитку ООН розглядає відновлення як «процес повернення від нестабільності та конфлікту до «нормальної» траєкторії розвитку» [13].

Більшість дослідників сходяться у тому, що успішне економічне відновлення не може бути просто поверненням до довоєнного рівня доходів і зростання. Економічне відновлення по суті повинно бути трансформаційним, що потребує системних реформ: економічних, інституційних, правових і політичних. Відновлення слід розглядати саме як процес соціально-економічної трансформації, а не відтворення довоєнних рівнів і тенденцій.

Модель Кольєра-Хоффлера, побудована у 2002 році, використовується для прогнозування очікуваної ймовірності початку війни залежно від рівня ВВП на душу населення (від 250 до 5000 доларів США). Найнижчий рівень ВВП на душу населення корелює з найвищим ризиком збройного конфлікту (рис.2) [2,6,7]

Дослідження доводять, що економічне зростання та розвиток в постконфліктний період значно зменшує ризик відновлення збройного конфлікту. Постконфліктні країни, темпи зростання яких залишаються незмінними протягом 10 років після війни, мають високий ризик (більше 40%) того, що конфлікт виникне знов. Якщо темпи зростання в середньому становлять 10%, ризик повторного збройного конфлікту скорочується до 25 відсотків [4,8].

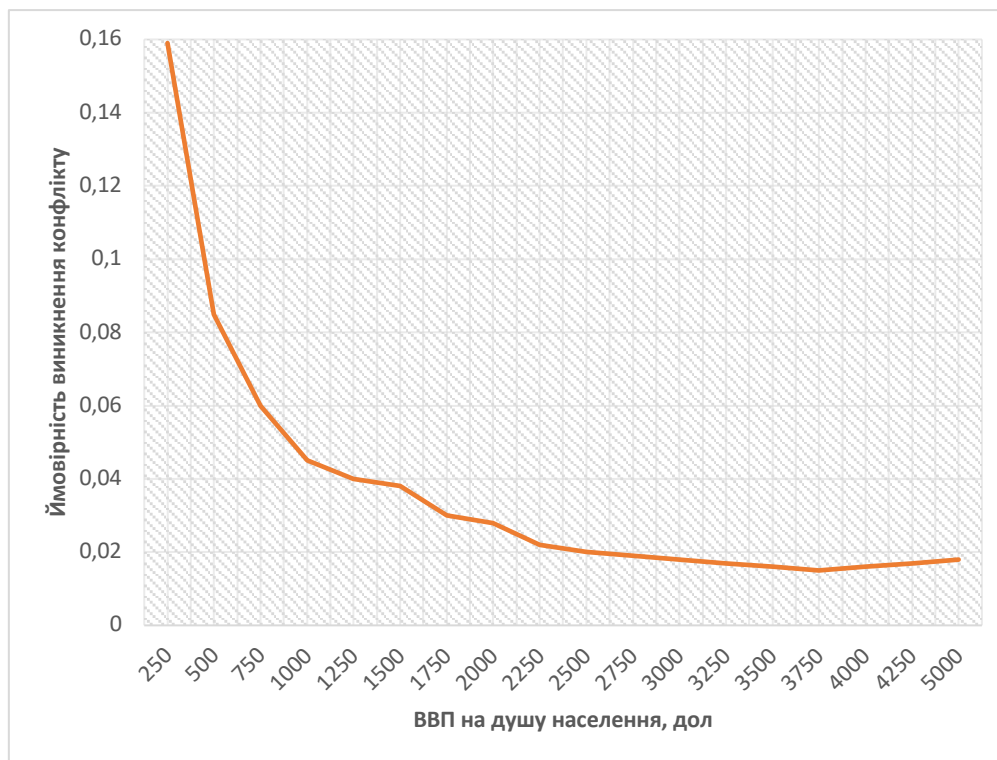


Рис. 2. Ризик виникнення конфлікту залежно від ВВП на душу населення

Конфлікти можуть повністю трансформувати економіку. Кольтер і Хофлер у своєму дослідженні дійшли до висновку, що вартість війни в країні з низьким рівнем доходу становить приблизно 54 млрд дол. Кожен рік конфлікту забирає в середньому 2,2% потенційного ВВП постраждалої країни [3].

В своєму дослідженні «Економічні показники в період конфліктного циклу» Стейнз Ніколас довів, що сучасні збройні конфлікти відрізняються глибиною економічного спаду. Конфлікти до 90-х років ХХ ст. призвели в середньому до зниження на 1,7% реального ВВП, тоді як середнє скорочення під час конфліктів після 1990 року становило 12,3% [12]. Відповідно змінюється і показник ВВП на душу населення.

На рис.3 ми бачимо, що існують значні відмінності у скороченні ВВП на душу населення між постраждалими від конфлікту країнами. Ефект, як правило, негативний, крім Боснії та Герцеговини [1,5]. Це пояснюється різними початковими економічними умовами, реакцією міжнародної спільноти та характером конфлікту, його інтенсивністю і тривалістю.

Дослідження довели, що взаємозв'язок між тривалістю конфлікту та значенням ВВП на душу населення може бути як прямим, так і зворотнім. З одного боку, цілком можливо, що чим довше триває конфлікт, тим більший його накопичуваний негативний вплив на показник ВВП на душу населення. З іншого

боку, також можливо, що тривалі конфлікти призводять до формування більш гнучкої та адаптивної економічної стратегії.

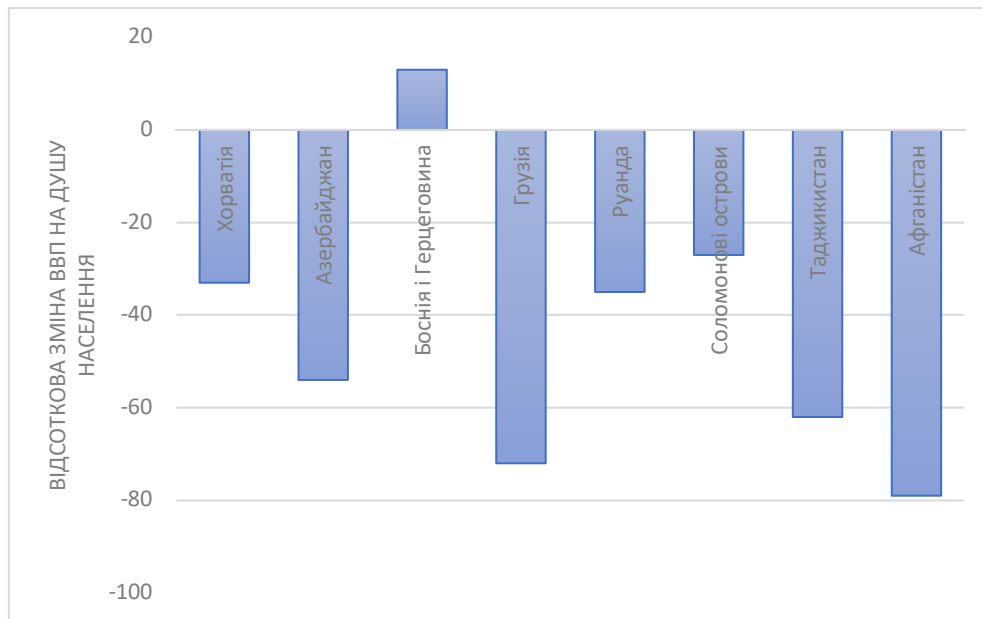


Рис.3. Зміна ВВП на душу населення в окремих постконфліктних країнах

### Висновки.

Економічні наслідки збройних конфліктів залежать від багатьох факторів. І проблеми, з якими стикаються країни, зазвичай дуже різні. Військовий конфлікт позначився на економічному становищі України й призвів до появи нових проблем і викликів, із якими країна не стикалася до цього.

В результаті дослідження було визначено, що економіка України перебуває у стані кризи. Показниками цього є значне падіння реального ВВП, висока інфляція, зростання боргового бюджетного навантаження, уповільнення бізнес-активності тощо.

Але саме зараз потрібно вже починати процес здійснення реформ і формування стратегії і тактики повоєнного відновлення економіки, оскільки економічне відновлення є критично необхідним для уникнення повторного насильства.

Зважаючи на актуальність розглянутих проблем, питання повоєнного відновлення економіки територій потребує подальших досліджень.

### Список джерел

1. Bojicic-Dzelilovic, Vesna and Fikret Causevic. 2008. "Microfinance in Post-Conflict Economic Recovery: Lessons from Bosnia and Herzegovina." BCPR Background Paper, Bureau for Crisis Prevention and Recovery (BCPR), United Nations Development Programme (UNDP), New York, NY.

2. Collier, Paul and Anke Hoeffler. 2002. "On the Incidence of Civil War in Africa." *Journal of Conflict Resolution* 46(1): 13–28.
3. Collier, Paul and Anke Hoeffler. 2004d. "The Challenge of Reducing the Global Incidence of Civil War." Copenhagen Consensus Challenge Paper. Copenhagen Consensus Center, Copenhagen. [[http://www.copenhagenconsensus.com/Files/Filer/CC/Papers/Conflicts\\_230404.pdf](http://www.copenhagenconsensus.com/Files/Filer/CC/Papers/Conflicts_230404.pdf)]. August 2008.
4. Collier, Paul, Anke Hoeffler and Måns Söderbom. 2006. "Post-Conflict Risks." Centre for the Study of African Economies, Department of Economics, University of Oxford, Oxford.
5. Collier, Paul, Lani Elliott, Havard Hegre, Anke Hoeffler, Marta Reynal-Querol and Nicholas Sambanis. 2003. *Breaking the Conflict Trap: Civil War and Development Policy*. World Bank and Oxford University Press, Washington, DC.
6. Elbadawi, Ibrahim and Nicholas Sambanis. 2002. "How Much War Will We See? Explaining the Prevalence of Civil War." *Journal of Conflict Resolution* 46(3): 307–334.
7. Humphreys, Macartan and Paul Richards. 2005. *Prospects and Opportunities for Achieving the MDGs in Post-Conflict Countries: A Case Study of Sierra Leone and Liberia*. Center on Globalization and Sustainable Development, The Earth Institute at Columbia University, New York, NY.
8. Kang, Seonjou and James Meernik. 2005. "Civil War Destruction and the Prospects for Economic Growth." *The Journal of Politics* 67(1): 88–109.
9. Lacina, Bethany and Nils Petter Gleditsch. 2004. *Monitoring Trends in Global Combat: A New Dataset of Battle Deaths*. Centre for the Study of Civil War, Oslo.
10. Mendelson-Forman, Johanna. 2002. "Achieving Socio-Economic Well-Being in Post-Conflict Settings." *The Washington Quarterly* 25(2): 125–138.
11. Newman, Edward and Joanne van Selm. 2003. *Refugees and Forced Displacement: International Security, Human Vulnerability and the State*. United Nations University Press, Tokyo and New York, NY.
12. Staines, Nicholas. 2004. "Economic Performance over the Conflict Cycle." IMF Working Paper No. WP/04/95. International Monetary Fund (IMF), Washington, DC. [<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp0495.pdf> ]. August 2008.
13. UNDP (United Nations Development Programme). 2005a. "Sustaining Post-Conflict Economic Recovery: Lessons and Challenges." BCPR Occasional Paper No.1. Bureau for Crisis Prevention and Recovery (BCPR), United Nations Development Programme (UNDP), New York, NY. [[http://www.undp.org/cpr/we\\_do/eco\\_recovery.shtml](http://www.undp.org/cpr/we_do/eco_recovery.shtml)]. August 2008.



14. UNHCR (Office of the UN High Commissioner for Refugees). 2007. *2006 Statistical Yearbook: Trends in Displacement, Protection and Solutions*, Office of the UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Geneva.
15. World Bank. 1998. *Post-Conflict Reconstruction: The Role of the World Bank*. World Bank, Washington, DC. <http://siteresources.worldbank.org/INTLICUS/Resources/pcr-role-of-bank.pdf> ]. August 2008.
16. Денисенко Н.О. Проблемні питання функціонування державних фінансів в період війни// Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник/ Відпов. ред. В.В. Товбич. К., КНУБА, 2022. Вип. 64. С.41-52. - 360 с.
17. Денисенко Н.О. Фінансова стабільність в умовах війни та повоєнне відновлення економіки України// *Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference*, January 20, 2023. Amsterdam, The Netherlands: European Scientific Platform., 313 с. С.17-20.
18. Київська школа економіки. Проект зі збору, оцінки й аналізу інформації про матеріальні втрати України від війни з Росією. URL: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/> (дата звернення: 18.02.2023).
19. Національний банк України. Інфляційний звіт (січень 2023 року). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2023-roku> (дата звернення: 18.02.2023).
20. Полчанов А.Ю. Розвиток фінансового потенціалу держави в системі постконфліктного відновлення : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2018. 464 с.
21. Полчанов А.Ю. Стан наукових досліджень з питань постконфліктного відновлення // *Економіка: Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 6. С. 46-51.

PhD, Associate Professor **Alirza Mamedov**,  
PhD, Associate Professor **Nataliia Denysenko**,  
Kyiv National University of Construction and Architecture

## **ECONOMIC CONSEQUENCES AND PROBLEMS OF POST-WAR RECONSTRUCTION OF TERRITORIES**

The article highlights current issues and problems of economic recovery in the post-conflict period. The concept of "post-war recovery" is generalized, the causes and consequences of armed conflicts are structured.

The economic consequences of armed conflicts in different countries can differ significantly. This is explained by different initial economic conditions, the nature of the conflict, its intensity and duration. It also depends on the international response to the conflict in terms of financial flows and trade policy.

Armed conflicts lead not only to the cancellation of "normal" development, but also to a radically new path of development for post-conflict countries. As a result of the full-scale invasion, the Ukrainian economy suffered significant losses and decreased by almost a third. Due to the war, domestic demand decreased, there was a disruption in logistics and a loss of labor and production potential. The military conflict led to the emergence of new problems and challenges that the country had not faced before: resettlement of citizens from temporarily occupied territories, reorientation of export-import activities, damage to infrastructure, etc.

In the article, special attention is paid to the study of macroeconomic instability based on the analysis of key problems that arose on the territory of the country as a result of the war. The impact of the war on economic indicators, namely: the change in GDP, the inflation rate, the unemployment rate, and the consumer price index, is studied.

It is well-founded that a successful economic recovery cannot simply be a return to the pre-war level of income and development. Economic recovery should essentially be transformative, requiring systemic reforms: economic, institutional, legal and political.

As historical experience shows, the affected countries remain vulnerable to a recurrence of the conflict. Therefore, post-conflict economic recovery must be flexible and adaptive to reduce the risk of a return to violence. This requires a clear understanding of the factors and consequences of the conflict.

Key words: post-war recovery; post-conflict reconstruction; post-conflict economy; causes of conflicts; consequences of conflicts.

## REFERENCE

1. Bojicic-Dzelilovic, Vesna and Fikret Causevic. 2008. "Microfinance in Post-Conflict Economic Recovery: Lessons from Bosnia and Herzegovina." BCPR Background Paper, Bureau for Crisis Prevention and Recovery (BCPR), United Nations Development Programme (UNDP), New York, NY. {in English}
2. Collier, Paul and Anke Hoeffler. 2002. "On the Incidence of Civil War in Africa." *Journal of Conflict Resolution* 46(1): 13–28. {in English}
3. Collier, Paul and Anke Hoeffler. 2004d. "The Challenge of Reducing the Global Incidence of Civil War." Copenhagen Consensus Challenge Paper. Copenhagen Consensus Center, Copenhagen. [[http://www.copenhagenconsensus.com/Files/Filer/CC/Papers/Conflicts\\_230404.pdf](http://www.copenhagenconsensus.com/Files/Filer/CC/Papers/Conflicts_230404.pdf)].

August 2008. {in English}

4. Collier, Paul, Anke Hoeffler and Måns Söderbom. 2006. "Post-Conflict Risks." Centre for the Study of African Economies, Department of Economics, University of Oxford, Oxford. {in English}

5. Collier, Paul, Lani Elliott, Havard Hegre, Anke Hoeffler, Marta Reynal-Querol and Nicholas Sambanis. 2003. *Breaking the Conflict Trap: Civil War and Development Policy*. World Bank and Oxford University Press, Washington, DC. {in English}

6. Elbadawi, Ibrahim and Nicholas Sambanis. 2002. "How Much War Will We See? Explaining the Prevalence of Civil War." *Journal of Conflict Resolution* 46(3): 307–334. {in English}

7. Humphreys, Macartan and Paul Richards. 2005. *Prospects and Opportunities for Achieving the MDGs in Post-Conflict Countries: A Case Study of Sierra Leone and Liberia*. Center on Globalization and Sustainable Development, The Earth Institute at Columbia University, New York, NY. {in English}

8. Kang, Seonjou and James Meernik. 2005. "Civil War Destruction and the Prospects for Economic Growth." *The Journal of Politics* 67(1): 88–109. {in English}

9. Lacina, Bethany and Nils Petter Gleditsch. 2004. *Monitoring Trends in Global Combat: A New Dataset of Battle Deaths*. Centre for the Study of Civil War, Oslo. {in English}

10. Mendelson-Forman, Johanna. 2002. "Achieving Socio-Economic Well-Being in Post-Conflict Settings." *The Washington Quarterly* 25(2): 125–138. {in English}

11. Newman, Edward and Joanne van Selm. 2003. *Refugees and Forced Displacement: International Security, Human Vulnerability and the State*. United Nations University Press, Tokyo and New York, NY. {in English}

12. Staines, Nicholas. 2004. "Economic Performance over the Conflict Cycle." IMF Working Paper No. WP/04/95. International Monetary Fund (IMF), Washington, DC. [<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp0495.pdf>]. August 2008. {in English}

13. UNDP (United Nations Development Programme). 2005a. "Sustaining Post-Conflict Economic Recovery: Lessons and Challenges." BCPR Occasional Paper No.1. Bureau for Crisis Prevention and Recovery (BCPR), United Nations Development Programme (UNDP), New York, NY. [[http://www.undp.org/cpr/we\\_do/eco\\_recovery.shtml](http://www.undp.org/cpr/we_do/eco_recovery.shtml)]. August 2008. {in English}

14. UNHCR (Office of the UN High Commissioner for Refugees). 2007. *2006 Statistical Yearbook: Trends in Displacement, Protection and Solutions*, Office of the UN High Commissioner for Refugees (UNHCR), Geneva. {in English}

15. World Bank. 1998. *Post-Conflict Reconstruction: The Role of the World*

Bank.World Bank, Washington, DC. <http://siteresources.worldbank.org/INTLICUS/Resources/pcr-role-of-bank.pdf>. August 2008. {in English}

16. Denysenko N.O. Problemni pytannia funktsionuvannia derzhavnykh finansiv v period viiny// Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: Nauk.-tekhn. zbirnyk/ Vidpov. red. V.V. Tovbych. K., KNUBA, 2022. Vyp. 64. S.41-52. - 360 s. {in Ukrainian}

17. Denysenko N.O. Finansova stabilnist v umovakh viiny ta povoienne vidnovlennia ekonomiky Ukrainy// Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference, January 20, 2023. Amsterdam, The Netherlands: European Scientific Platform., 313 s. S.17-20. {in Ukrainian}

18. Kyivska shkola ekonomiky. Proiekt zi zboru, otsinky y analizu informatsii pro materialni vtraty Ukrainy vid viiny z Rosiieiu. URL: <https://kse.ua/ua/russia-will-pay/> (data zvernennia: 18.02.2023). {in Ukrainian}

19. Natsionalnyi bank Ukrainy. Inflitsiyniy zvit (sichen 2023 roku). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2023-roku> (data zvernennia: 18.02.2023). {in Ukrainian}

20. Polchanov A.Iu. Rozvytok finansovoho potentsialu derzhavy v systemi postkonfliktnoho vidnovlennia: monohrafiia. Zhytomyr : ZhDTU, 2018. 464 s. {in Ukrainian}

21. Polchanov A.Iu. Stan naukovykh doslidzhen z pytan postkonfliktnoho vidnovlennia // Ekonomika: Investytsii: praktyka ta dosvid. 2017. № 6. S.46-51. {in Ukrainian}